85 години

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Том II

85 години

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

„Димитър А. Ценов" - Свищов

Международна научно-практическа конференция

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

8-9 ноември 2021 г.

Том II

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

МЕЖДУНАРОДНА НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ И СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКА КОХЕЗИЯ ПРЕЗ XXI ВЕК – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Свищов, 8-9 ноември 2021 г.

Посветена на 85 години от създаването
на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

Сборник с доклади

ТОМ II

Международната научно-практическа конференция е организирана в изпълнение на проект №НФ-2-2021 „Устойчиво развитие и социално-икономическа кохезия през XXI век – тенденции и предизвикателства“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2021

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ
Проф. д-р Марияна Божинова
Ректор на Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ - председател
Проф. д. н. Борислав Борисов
Проф. д. н. Божидар Божинов
Проф. д-р Стоян Проданов
Доц. д-р Галина Чиприянова
Доц. д-р Здравко Любенов
Доц. д-р Иван Марчевски
Доц. д-р Ирена Емилова
Доц. д-р Искра Пантелеева
Доц. д-р Катя Личева
Доц. д-р Людмил Несторов
Доц. д-р Марина Николова
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Силвия Костова
Доц. д-р Христо Сирашки

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ
Доц. д-р Румен Ерусалимов - *председател*
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова
Гл. ас. д-р Асен Божиков

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ
Проф. д-р Любчо Варамезов - *председател*
Проф. д-р Анета Денева
Проф. д-р Атанас Атанасов
Проф. д-р Йордан Василев
Проф. д-р Красимир Шишманов
Проф. д-р Маргарита Богданова
Проф. д-р Пенка Шишманова
Проф. д-р Стефан Симеонов
Доц. д-р Александър Ганчев
Доц. д-р Венцислав Василев
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Маруся Смокова-Стефанова
Доц. д-р Румен Ерусалимов
Доц. д-р Светослав Илийчовски
Доц. д-р Теодора Филипова

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-2069-2 (print)
ISBN 978-954-23-2070-8 (online)

D. A. TSENOV ACADEMY OF ECONOMICS – SVISHTOV

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND SOCIO-ECONOMIC COHESION IN THE 21ST CENTURY: TRENDS AND CHALLENGES

Svishtov, 8th - 9th November 2021

Dedicated to the 85th anniversary since the establishment of D. A. Tsenov Academy of Economics

Conference Proceedings

VOLUME II

The international scientific and practical conference has been organized as implementation of project SF-2-2021 "Sustainable Development and Socio-Economic Cohesion in the 21st Century: Trends and Challenges", financed with funds by Ordinance of the Ministry of Education and Science for encouraging scientific research

Tsenov Academic Publishing House
Svishtov
2021

PROGRAM COMMITTEE
Prof. Mariyana Bozhinova, Ph.D.
Rector of D. A. Tsenov Academy of Economics
Prof. Borislav Borissov, D.Sc.
Prof. Bozhidar Bozhinov, D.Sc.
Prof. Stoyan Prodanov, Ph.D.
Assoc. Prof. Galina Chipriyanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Zdravko Lyubenov, Ph.D.
Assoc. Prof. Ivan Marchevski, Ph.D.
Assoc. Prof. Irena Emilova, Ph.D.
Assoc. Prof. Iskra Panteleeva, Ph.D.
Assoc. Prof. Katya Licheva, Ph.D.
Assoc. Prof. Lyudmil Nestorov, Ph.D.
Assoc. Prof. Marina Nikolova, Ph.D.
Assoc. Prof. Plamen Petkov, Ph.D.
Assoc. Prof Silviya Kostova, Ph.D.
Assoc. Prof Hristo Sirashki, Ph.D.

ORGANIZING COMMITTEE
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D., Chairman
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovksi, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.
Head Asst. Asen Bozhikov, Ph.D.

EDITORIAL COMMITTEE
Prof. Lyubcho Varamezov, Ph.D., Chairman
Prof. Aneta Deneva, Ph.D.
Prof. Atanas Atanasov, Ph.D.
Prof. Yordan Vasilev, Ph.D.
Prof. Krasimir Shishmanov, Ph.D.
Prof. Margarita Bogdanova, Ph.D.
Prof. Penka Shishmanova, Ph.D.
Prof. Stefan Simeonov, Ph.D.
Assoc. Prof. Aleksandar Ganchev, Ph.D.
Assoc. Prof. Ventsislav Vassilev, Ph.D.
Assoc. Prof. Krasimira Slaveva, Ph.D.
Assoc. Prof. Marusya Smokova-Stefanova, Ph.D.
Assoc. Prof. Rumen Erusalimov, Ph.D.
Assoc. Prof. Svetoslav Iliychovski, Ph.D.
Assoc. Prof. Teodora Filipova, Ph.D.

The published materials have been reviewed. The authors are responsible for the content and layout of their papers, the opinions expressed, the data used and the sources cited.

ISBN 978-954-23-2069-2 (print)
ISBN 978-954-23-2070-8 (online)

СЪДЪРЖАНИЕ

ТОМ II

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, ПЛАНИРАНЕ, МЕЖДУНАРОДНА ИКОНОМИКА, БИЗНЕС ИНФОРМАТИКА

МЕЖДУНАРОДНАТА ПРОИЗВОДСТВЕНА СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ
В СЪВРЕМЕННИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕН БИЗНЕС
Проф. д.ик.н. Таня Горчева 7

INTEGRATION PROCESSES IN INTERNATIONAL BUSINESS: DIAGNOSIS
OF PREREQUISITES, PARAMETRIZATION AND SIMULATION
D. Sc. Econ., Professor, Illya Khadzhynov, D. Sc. Econ., Professor, Maryna Savchenko
Docent, PhD in Economics, Mariia Shkurat 16

ТЕРИТОРИАЛНИ ПРОПОРЦИИ, ДИСПРОПОРЦИИ… КОХЕЗИЯ?
(ТЕОРЕТИЧНИ ОСНОВИ)
Проф. д-р Веселин Бояджиев 25

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ УПРАВЛЕНИЕТО НА ЧОВЕШКИТЕ
РЕСУРСИ В КОНТЕКСТА НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19
Гл. ас. д-р Весела Петрова, Доц. д-р Боряна Трифонова,
Гл. ас. д-р Бориславa Гълъбова, **Проф. д-р Емил Димов** 34

ГРАДЪТ - ИКОНОМИЧЕСКИ КАТАЛИЗАТОР
ЗА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНА
Проф. д-р Константин Калинков 43

ПОЛИТИКИ (НЕ)ОСНОВАНИ НА ДОКАЗАТЕЛСТВА
Проф. д-р Маргарита Богданова 51

КОНЦЕПТУАЛИЗИРАНЕ НА СИСТЕМНИ СТРАТЕГИЧЕСКИ ОБРАТИ
Проф. д-р Никола Янков 59

INSTITUTIONAL CHANGES IN THE PUBLIC ADMINISTRATION
OF AGRICULTURE TO INFLUENCE UKRAINIAN AGRO – EXPORTS
Assoc. Prof. Oksana Kiforenko, PhD 66

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ
КОМПЕТЕНЦИЙ БЕЛОРУССКИХ МЕНЕДЖЕРОВ
Доктор экономических наук, профессор Наталья Маковская 74

ПРОБЛЕМЫ СТИМУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ
ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ АРМЕНИЯ
Профессор, доктор экономических наук Вардан Бостанджян,
Кандидат экономических наук, д-р Армине Захарян, **Юлиана Акобян** 80

СЪВРЕМЕННИ МАРКЕТИНГОВИ АСПЕКТИ НА ПАЗАРА
НА ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Ваня Григорова ……..…….. 91

РОЛЯТА НА ОРГАНИЗАЦИОННАТА КУЛТУРА
ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ОРГАНИЗАЦИЯТА
Доц. д-р Корнелия Тодорова ……..……..…….…….. 100

УПРАВЛЕНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА
КАТО ФАКТОР НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ЕФЕКТИВНОСТТА
НА НОВА ПАРАДИГМА НА ИНДУСТРИАЛНОТО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Александър Александрович Сергеев …..……...…….……. 108

ОРГАНИЗАЦИОННИ ПРОЦЕСИ И УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Анатолий Асенов …...…….…..……. 116

ПРОФЕСИОНАЛНО ПРЕГРЯВАНЕ И МОБИНГ
В ДИГИТАЛНА РАБОТНА СРЕДА
Доц. д-р Венета Христова …….……..……. 124

БИЗНЕС МОДЕЛИ И ТЕНДЕНЦИИ НА ДИГИТАЛНАТА ТРАНСФОРМАЦИЯ
Доц. д-р Веселин Попов, Доц. д-р Петя Емилова ……..……. 132

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНФЛУЕНСЪР МАРКЕТИНАГА В БИЗНЕСА
Доц. д-р Виржиния Иванова …….……. 139

ВЪЗДЕЙСТВИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ
ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ С УСЛУГИ НА БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Галина Захариева …….……. 147

ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ – КЛЮЧОВ ФАКТОР
ЗА ЕФЕКТИВНО УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОМЯНАТА
Доц. д-р Георги Кондев ……..…….……. 155

ВЛИЯНИЕ НА TQM И ВЪНШНИТЕ РИСКОВЕ
ВЪРХУ ПРОЦЕСИТЕ СВЪРЗАНИ С УПРАВЛЕНИЕ
НА ПРОМЯНАТА В ОРГАНИЗАЦИЯТА
Доц. д-р Георги Кондев, Докторант Ирена Михайлова …….……..……. 164

ЕКОИНОВАЦИИ И РЕСУРСНА ЕФЕКТИВНОСТ
Доц. д-р Дафина Донева …..……. 172

ЕТИКА И ЕТИЧНАТА ИНФРАСТРУКТУРА –
МОДЕЛИ В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР
Доц. д-р Евелина Парашкевова, Докторант Изабела Йонкова …….……. 179

МОДЕЛИРАНЕ НА ЕКСПОРТНАТА ПАЗАРНА ОРИЕНТАЦИЯ
Доц. д-р Здравко Любенов ……..……. 187

ВЛИЯНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19
ВЪРХУ ДЪЛГОСРОЧНИТЕ НАГЛАСИ И НАВИЦИТЕ
ПРИ ПОТРЕБЯВАНЕ НА ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТИ
Доц. д-р Иван Марчевски, Ас. д-р Криста Нейкова ……..……. 191

РЕЦЕСИЯТА ПОРОДЕНА ОТ COVID-19 И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ
ЗА ПРОМЕНИ В БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Людмил Несторов ……..……. 199

РЕКЛАМНИТЕ АГЕНЦИИ В КОМУНИКАЦИОННИЯ ПРОЦЕС
Доц. д-р Пенка Горанова ……...…….……. 210

ЕФЕКТЪТ НА РОЗЕНТАЛ – КОНТРОЛНИ И УПРАВЛЕНСКИ АСПЕКТИ
Доц. д-р Пепа Стойкова, Доц. д-р Ирена Емилова ……...…….……. 218

ДИГИТАЛНАТА ЕКОСИСТЕМА – ТЕХНОЛОГИИ И БИЗНЕС МОДЕЛИ
Доц. д-р Петя Емилова, Доц. д-р Веселин Попов ……...……...……. 227

РАЗБИРАНЕ ЗА РОЛЯТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО
В ПОСТИГАНЕТО НА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Румяна Златева ……..……. 234

НАМАЛЯВАНЕ НА РАСТЕЖА И ДЕСТАБИЛИЗИРАЩИ
ЕФЕКТИ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ
ГЛОБАЛНАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Румяна Златева, Доц. д-р Али Балканли ……..……. 241

ТЕОРЕТИЧНИ И ЕМПИРИЧНИ ИЗМЕРЕНИЯ НА КОМУНИКАЦИОННАТА
ПОЛИТИКА НА ТЪРГОВСКАТА СТРУКТУРА
Доц. д-р Христина Михалева, Х. ас. д-р Светла Атанасова ……..……. 250

МЯСТО И СЪДЪРЖАНИЕ НА ПРОЦЕСА ЗА УПРАВЛЕНИЕ
НА ПРОЕКТИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ОСТАНАЛИТЕ ПРОЦЕСИ
Доц. д-р Христо Сирашки ……..…… 259

УПРАВЛЕНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ В ИНДУСТРИАЛНОТО
ПРЕДПРИЯТИЕ В УСЛОВИЯТА НА КРИЗА
Гл. ас. д-р Бориславa Гълъбова ……..……..…… 266

ДИФУЗИЯТА НА ИНОВАЦИИ В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Даниела Илиева ……..……...…. 276

АЛГОРИТЪМ ЗА ФИНАНСОВО УПРАВЛЕНИЕ
В ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНСТИТУЦИЯ
Гл. ас. д-р Деница Загорчева ……....…. 284

УПРАВЛЕНИЕ НА КАРИЕРАТА –
ПРОБЛЕМИ И РЕШЕНИЯ
Гл. ас. д-р Десислава Алексиева ……....…. 292

УПРАВЛЕНИЕ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО В ОРГАНИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Елена Йорданова ……..…..… 298

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД ПЛАНИРАНЕТО
НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ НА БИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Елица Лазарова …….……..... 303

ГЛОБАЛНАТА ТЪРГОВИЯ С ВИСОКОТЕХНОЛОГИЧНИ
ПРОДУКТИ КАТО ДВИГАТЕЛ НА РАСТЕЖА
Гл. ас. д-р Ивайло Петров …….…..…. 312

ВЛИЯНИЕ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО
ВЪРХУ ЦИФРОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ НА ПРЕПОДАВАТЕЛИТЕ
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова …….……..… 320

СТРАТЕГИЧЕСКА КОРПОРАТИВНА ОТГОВОРНОСТ –
ОСОБЕНОСТИ И ЗНАЧЕНИЕ ЗА ОРГАНИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Милен Динков …… 328

МЕДИКО-ГЕОГРАФСКАТА КОХЕЗИЯ В БЪЛГАРИЯ
Гл. ас. д-р Нели Веселинова …… 335

СЪСТОЯНИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ИЗНОС В КОНТЕКСТА
НА ПАНДЕМИЯТА ОТ КОВИД-19
Гл. ас. д-р Недялко Несторов ……..…..…… 343

КОРПОРАТИВНАТА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ
КАТО КОМПОНЕНТ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ –
ВЗАИМОВРЪЗКИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Гл. ас. д-р Станислава Стоянова …….……. 349

ИНТЕГРИРАНИТЕ ТЕРИТОРИАЛНИ ИНВЕСТИЦИИ КАТО ИНСТРУМЕНТ
ЗА ПОСТИГАНЕ НА КОНВЕРГЕНЦИЯ МЕЖДУ РЕГИОНИТЕ
Ас. д-р Мариела Стоянова …….……. 357

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ ПРИ КРИЗА - СЪВРЕМЕННИ
ИЗМЕРЕНИЯ И ВЪЗМОЖНИ БИЗНЕС РЕШЕНИЯ
Ас. д-р Надежда Стефанова ……..…. 363

РОЛЯ И ЗНАЧЕНИЕ НА РЕКЛАМНИЯ ПРОЦЕС В АГРОБИЗНЕСА
Ас. д-р Пламен Петров ……..……. 371

INTERNATIONAL ENTREPRENEURSHIP IN THE NEXT NORMAL:
CHALLENGES AND OPPORTUNITIES
Sen. lect. Margarita Mihaylova, PhD …….…….. 378

СИСТЕМИ ЗА ЕФЕКТИВНОСТ НА МАРКЕТИНГОВАТА
ДЕЙНОСТ В ДИГИТАЛНА СРЕДА
Д-р Ралица Янева …….…. 385

ПРЕСТРУКТУРИРАНЕ НА МЪРЧАНДАЙЗИНГОВОТО ПРОДУКТОВО НИВО ПОСРЕДСТВОМ МАТРИЦАТА ARTHUR D. LITTLE – A. D. L.
Х. ас. д-р Светла Атанасова ……..... 393

THE IMPACT OF ELECTRONIC HUMAN RESOURCES MANAGEMENT PRACTICES ON ACHIEVING COMPETITIVE ENTREPRENEURSHIP FOR BUSINESS ORGANIZATIONS
Mohamed Mostafa Ali AlBaz, PhD, Lecturer,
Adham Said Ali Ibrahim, MSC, PhD Student ……..……..… 401

УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОЕКТНИ ЕКИПИ В МУЛТИПРОЕКТНА СРЕДА
Докторант Боян Врančев ……..…….. 409

ИНОВАЦИИ ПРИ ПРИЛАГАНЕ НА „ЗЕЛЕНИ“ ПОЛИТИКИ В ХОТЕЛИЕРСТВОТО
Докторант Владо Божилов ……...……..……. 416

КОНФЛИКТИТЕ В ОРГАНИЗАЦИЯТА И УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
Докторант Мария Велкова ……..… 425

ОТРАСЛИ НА ИКОНОМИКАТА

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКИЯТ ТУРИЗЪМ И БЪЛГАРСКАТА ПРОЕКЦИЯ
Проф. д-р Марияна Божинова ……..… 435

ИНДУСТРИАЛНА ПОЛИТИКА В ДЪРЖАВИ С РАЗВИВАЩИ СЕ ПАЗАРИ В КОНТЕКСТА НА ИНДУСТРИЯ 4.0
Проф. д.ик.н. Евгений Савелев, Проф. д.ик.н. Виталина Куриляк …….…….. 443

ОСОБЕНОСТИ НА ФОРМИРАНЕ НА МЕХАНИЗМА НА УПРАВЛЕНИЕ НА СОЦИАЛНО ОТГОВОРНИТЕ КОМПАНИИ ВЪВ ВЕРИГАТА НА ДОСТАВКИТЕ
Проф. д-р Анета Денева, Докторант Рустам Асланзаде ……..... 451

БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ КАТО АТРАКТИВНИ НИЪРШОРИНГ ДЕСТИНАЦИИ
Проф. д-р Любчо Варамезов, Кармен Врančев ……... 457

ДИГИТАЛНАТА ИНФРАСТРУКТУРА – ИНСТРУМЕНТ НА УПРАВЛЕНСКОТО КОНСУЛТИРАНЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА СМАРТ ТУРИЗМА
Доц. д-р Николай Цонев, Докторант Данаил Алеков ……..…….. 464

ВЛИЯНИЕ НА КРИЗИСНИТЕ СЪБИТИЯ ВЪРХУ ТЪРГОВИЯТА НА ДРЕБНО
Доц. д-р Венцислав Перков ……. 472

ЗНАЧИМОСТ НА АГРАРНИЯ СЕКТОР ЗА НАЦИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА
Доц. д-р Виолета Блажева …….…….. 480

НОВИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯ БИЗНЕС
В ДИГИТАЛНА СРЕДА
Доц. д-р Искра Пантелеева ……..….. 488

ТУРИЗЪМ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19
Доц. д-р Любка Илиева ……..….. 497

ФОРМИРАНЕ НА СЕНЗОРНИ ИЗЖИВЯВАНИЯ В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ
ПАКЕТИ КАТО ФАКТОР ЗА ЗАВРЪЩАНЕ НА ТУРИСТИТЕ
В ДЕСТИНАЦИЯТА
Доц. д-р Мариана Янева, Д-р Ралица Георгиева ……..… 505

БИЗНЕС ИДЕНТИФИКАЦИЯ НА ПРОДУКТИТЕ ПО ЗДРАВЕН ТУРИЗЪМ
И ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА РАЗВИТИЕТО ИМ В ТУРИСТИЧЕСКИТЕ
РАЙОНИ В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Мариана Янева, Д-р Стилияна Басмаджиева ……. 513

СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ АГРАРЕН СЕКТОР
В УСЛОВИЯ НА ТРАНСФОРМИРАЩА СЕ
КЪМ УСТОЙЧИВОСТ ИКОНОМИКА
Доц. д-р Марина Николова ……..…… 523

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА УСТОЙЧИВ КООПЕРАТИВЕН
МОДЕЛ В БЪЛГАРСКОТО СЕЛСКО СТОПАНСТВО
Доц. д-р Маруся Линкова ……..….. 532

ИЗИСКВАНИЯ ОСИГУРЯВАЩИ ЗДРАВОСЛОВНИ
И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД В ЦЕХОВЕТЕ
ЗА КОНФЕКЦИОНИРАНЕ НА ОБУВНИ ИЗДЕЛИЯ
Доц. д-р Николай Карев ……..……. 539

ТЪРГОВИЯТА НА БЪЛГАРИЯ С ТРЕТИ СТРАНИ –
АНАЛИЗИ И ТЕНДЕНЦИИ
Доц. д-р Петранка Мидова ……..…… 547

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОЦЕНКА НА ПАКЕТИ ОТ АКЦИИ
Доц. д-р Светослав Илийчовски ……..... 555

ВЪЗНИКВАНЕ И РАЗВИТИЕ НА ТЕКСТИЛНАТА ИНДУСТРИЯ
В БЪЛГАРИЯ
Доц. д-р Сергей Найденов, Докторант Калин Петров Киряков …….. 564

ОМНИКАНАЛНАТА ИНТЕНЗИВНОСТ НА АСОРТИМЕНТНО ПРЕДЛАГАНЕ
КАТО ДЕТЕРМИНАНТА НА ПОТРЕБИТЕЛСКАТА УДОВЛЕТВОРЕНОСТ
Доц. д-р Симеонка Петрова …. ……...571

КООПЕРИРАНЕ И СПЕЦИАЛИЗАЦИЯ ЗА УСТОЙЧИВ
РАСТЕЖ И ТЕХНОЛОГИЧНО РАЗВИТИЕ
Доц. д-р Славена Стоянова ……..…… 579

РЕГИОНАЛНАТА ПОЛИТИКА И ПРОГРАМИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ
ТЕРИТОРИЯТА И ТУРИЗМА В СЪВРЕМЕННИТЕ УСЛОВИЯ
Доц. д-р Тихомир Личев ……. 587

СОЦИАЛНАТА КОХЕЗИЯ – ХАРАКТЕРИСТИКИ
И ТЕОРЕТИЧНА РАМКА
Гл. ас. д-р Ваня Ганева ……..….. 595

КОРПОРАТИВНА СОЦИАЛНА БЕЗОТГОВОРНОСТ
Гл. ас. д-р Емил Николов …… 603

ЗАЕТИТЕ ЛИЦА В ТЪРГОВСКИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ –
СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова …… 611

ИНТЕЛИГЕНТНИ РЕШЕНИЯ ЗА ТЪРГОВИЯ НА ДРЕБНО –
ОБЛАЧНА БАЗИРАНА ТОЧКА НА ПРОДАЖБА
Гл. ас. д-р Иван Маринов …… 619

КРЪГОВАТА ИКОНОМИКА - МОДЕЛ ЗА ПОВИШАВАНЕ
УСТОЙЧИВОСТТА НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО
Гл. ас. д-р Илияна Кръстева ……... 625

ДИНАМИКА В ЗАЕТОСТТА НА ЛЕГЛОВАТА БАЗА ПО БЪЛГАРСКОТО
ЧЕРНОМОРИЕ ЗА ПЕРИОДА 2019-2021г.
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова……632

ПРИЛОЖЕНИЕ НА СКЛАДОВИТЕ СИСТЕМИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА
ТЪРГОВСКИТЕ ПРОЦЕСИ ПРИ ОМНИКАНАЛНИ ТЪРГОВЦИ
Гл. ас. д-р Марияна Кътева…….. 638

ХОТЕЛИЕРСТВОТО В БЪЛГАРИЯ В УСЛОВИЯТА НА COVID-19
Гл. ас. д-р Павлин Павлов ……..……645

ПЛАНЪТ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ И УСТОЙЧИВОСТ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ – СМЯНА НА ПРИОРИТЕТИТЕ
В ТРАНСПОРТНИЯ СЕКТОР
Гл. ас. д-р Петя Коралова-Ножарова, Гл. ас. д-р Щерьо Ножаров…….……651

МРЕЖОВИ ВЕРИГИ НА ДОСТАВКА В АГРОБИЗНЕСА
Гл. ас. д-р Радка Ненова ……..…….…….659

ДИНАМИКА И РАЗВИТИЕ НА ПРОИЗВОДИТЕНОСТТА
НА ТРУДА В СЕКТОР УСЛУГИ
Гл. ас. д-р Силвия Господинова …….……...667

СЪЩНОСТНИ АСПЕКТИ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА
Гл. ас. д-р Цветелина Кабакчиева ……..……675

ФОТОВОЛТАИЧНИТЕ СИСТЕМИ В КОНТЕКСТА
НА ЗЕЛЕНАТА СДЕЛКА
Гл. ас. д-р Явор Станев ……681

ТЕРИТОРИАЛНА КОНЦЕНТРАЦИЯ НА СЕКТОР НЕДВИЖИМА
СОБСТВЕНОСТ И ФАКТОРИТЕ, КОИТО МУ ВЛИЯЯТ
Гл. ас. д-р Яна Стоенчева ……..….. 686

ФАКТОРИ, ВЛИЯЕЩИ ВЪРХУ ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИТЕ
НАМЕРЕНИЯ НА МЛАДИТЕ
Ас. д-р Ивайло Костов ……..695

НАЧИНИ ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ДРЕБНИЯ ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИ
БИЗНЕС В СФЕРАТА НА ТУРИЗМА СЛЕД COVID-19
Ст. преп. Елка Узунова ……702

ПРОИЗВОДСТВО НА ВОДОРОД ЧРЕЗ ЯДРЕНИ ЦЕНТРАЛИ –
ПЕРСПЕКТИВИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Д-р Борислав Боев ……...……..708

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ТРЪЖНИТЕ ПРОЦЕДУРИ В УПРАВЛЕНИЕТО
НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ЗЕМИ – АКЦЕНТИ И ПРОБЛЕМИ
Доктор Валери Велковски ……..…….716

ПРОГРАМАТА ЗА ПРОФИЛАКТИКАИ РЕХАБИЛИТАЦИЯ
НА НОИ КАТО ЧАСТ ОТ ДЪРЖАВНАТА ПОЛИТИКА
ЗА ЗДРАВЕН ТУРИЗЪМ
Доктор Кристина Георгиева ……..725

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕД УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ
НА ИНДУСТРИАЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ПО КОХЕЗИОННАТА
ПОЛИТИКА ПРЕЗ XXI-ВЕК
Докторант Айтен Сабри …….. 733

ЗЕЛЕНАТА ИКОНОМИКА И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО
Докторант Александър Личев ……740

ПРИКЛЮЧЕНСКИЯТ ТУРИЗЪМ КАТО НЕРАЗДЕЛНА
ЧАСТ ОТ СВЕТОВНИЯ ТУРИЗЪМ
Докторант Виктория Янакиева ……..748

НЕГАТИВНИ ПРОЯВЛЕНИЯ ОТ ПРИЛОЖЕНИЕТО
НА МЕДИЦИНСКИЯ ТУРИЗЪМ
Докторант Десислава Александрова ……..754

СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ИЗИСКВАНИЯТА
ЗА СЕРИАЛИЗАЦИЯ НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ ОТ СТРАНА НА ООП
Докторант Димитър Райчев ……761

УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ ПРИ КРИЗА - СЪВРЕМЕННИ ИЗМЕРЕНИЯ И ВЪЗМОЖНИ БИЗНЕС РЕШЕНИЯ

Ас. д-р Надежда Стефанова[1]

Резюме: *В настоящият доклад разглеждаме концепцията „Устойчиво развитие“ и нейното приложение във фирменото управление. Анализират се основните измерения и предизвикателства, пред които се изправя съвременния мениджмънт като основния фокус се поставя върху предлагане на решения осигуряващи устойчиво развитие на организацията, макар и в условия на криза.*

Ключови думи: *устойчиво развитие, криза, бизнес решения.*

JEL: M12, M14, M19.

SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN A CRISIS – MODERN DIMENSIONS AND POSSIBLE BUSINESS SOLUTIONS

Assist. Prof. Nadezhda Stefanova, PhD

Abstract: *In this report we look at the concept of "Sustainable Development" and its application in corporate governance. The main dimensions and challenges faced by modern management are analyzed and the main focus is on offering solutions ensuring sustainable development of the organization, even in times of crisis.*

Key words*: sustainable development, crisis, business solutions.*

JEL: M12, M14, M19.

1. Въведение

В условия на динамичност, кризисни ситуации и непрекъснати промени, целите предопределени в концепцията „Устойчиво развитие“ се явяват от една страна съвременна алтернатива за бъдещата оптимизация на труда, а от друга ключов фактор за постигане на хармония (съгласуваност) между основните й взаимосвързани елементи и управленските подходи поставени на локално, национално или глобално ниво. Ориентирането и адаптирането към основните цели в концепцията предопределя своевременната посока на действие и спомага за изграждане на устойчиво и конкурентоспособно развитие необходимо както за настоящите поколения, така и за поколенията в бъдеще.

[1] E-mail: n.k.stefanova@uni-svishtov.bg, катедра „Мениджмънт“, Стопанска академия „Д. А. Ценов“, гр. Свищов.

Прилагането на концепцията за устойчиво развитие в съвременния бизнес трябва да се разглежда като неделима част от организационната култура на всяка една организация. Макар в настоящата безпрецедентна действителност повечето предприятия да са изправени пред редица предизвикателства, е необходимо добрия мениджмънт, в частност социално отговорното управление да насочи своите усилия в посока към възприемане на заложените цели относно устойчивостта и бъдещия успех в икономическо, екологическо и социално отношение.

Обект на настоящата разработка е концепцията за устойчиво развитие и нейното приложение в съвременния бизнес.

Предмет на изследване са съвременните предизвикателства пред устойчивото развитие на ниво организация.

Целта, която си поставяме е да се предложат конкретни бизнес решения за постигане на устойчиво развитие в икономичен, социален и екологичен аспект.

2. Концепцията „Устойчиво развитие“ и нейното приложение в бизнеса

Дефиницията за устойчиво развитие е дадена за първи път в доклада на комисията Брундланд през 1987 г. като основните положения в тази концепция са окончателно дефинирани на „Срещата на върха на Земята“ в Рио де Жанейро през 1992 г. Това е концепция за един по-справедлив в икономическо, екологично и социално отношение свят, концепция акцентираща върху неразривната връзка между икономика и екология. Устойчивото развитие има фундаментален характер и е безалтернативна стратегия на човечеството през 21 век. (Наплатаров, 2008)

Конференцията на ООН по околна среда и развитие използва определението за устойчиво развитие, публикувано в книгата „Нашето общо бъдеще“, където „устойчивото развитие – това е такова развитие, което удовлетворява потребностите на настоящето време, но не подлага под заплаха способността на бъдещите поколения да удовлетворяват своите собствени потребности“. (Нашето общо бъдеще, 1989) По-късно тези представи се конкретизират така: „подобряване на качеството на живот на хората трябва да се осигури доколкото е възможно в границите на стопанската емкост на биосферата, чието превишаване води до разрушаване на естествения биотичен механизъм на регулиране на околната среда и нейните глобални изменения“. (Кузнецов, 2000)

При изясняване същността на устойчивото развитие интерес представлява становището на Аурелио Печеи, според който под „устойчиво развитие“ трябва да се разбира „общество, което в отговор на изменение на

вътрешните и външните условия е способно да установи ново, съответстващо на тези изменения равновесие както вътре в себе си, така и в цялата среда на своето съществуване“. (Пенчев, 1993, стр. 18)

Акад. Г. Близнаков отбелязва, че „Устойчивото развитие е такова развитие, което държи сметка за това, че планетарните ресурси трябва да се използват разумно и пестеливо, за да се обезпечи един достоен живот както за сегашните, така и за бъдещите поколения“. (Близнаков, 1995, стр. 117)

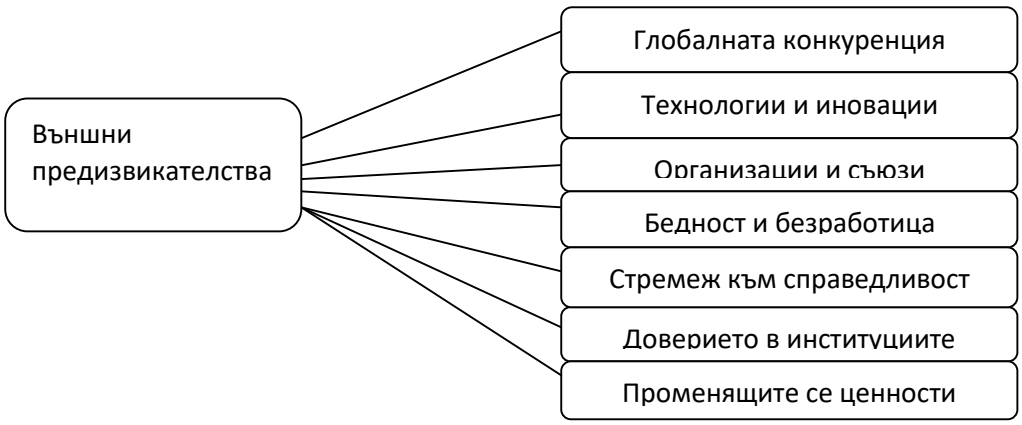
В тази връзка, водеща световна цел е различните организации да подобрят своята дейност в полза на околната среда като спазват стандартите и регламентите относно опазването на околната среда и въвеждат съответните промени в моделите на производство и потребление, съответстващи на принципите на устойчивото развитие.

Разглеждайки устойчивото развитие в контекста на бизнеса се откроява следния възглед „приемане на бизнес стратегии и дейности, които изпълняват нуждите на дружеството и неговите заинтересовани страни днес, докато се опазват, поддържат и развиват човешките и природни ресурси, които ще бъдат необходими в бъдеще“. (Business Strategy for Sustainable Development: Leadership and Accountability for the ‘90s. International Institute for Sustainable Development., 1992) Други изследователи като Szerkely и Knirsch поставят акцент върху „поддържане и увеличаване на икономическия растеж, акционерната добавена стойност, престижа, репутацията на организацията, връзките с клиенти и качеството на продуктите и услугите, като се приемат и следват етични бизнес практики, създават се устойчиви работни места, създава се стойност за всички заинтересовани страни и се допринася за посрещане на нуждите на нуждаещите се“. (Szerkely & Knirsch, 2005, стр. 628) A Van Marrewijk определя устойчивото развитие в контекста на бизнеса като „демонстриране на включването на социалните и екологични предизвикателства в бизнес операциите и взаимодействието със заинтересованите страни“. (Van Marrewijk, 2003, pp. 95-97)

На фона на казаното до тук, можем да коментираме, че концепцията „Устойчиво развитие“ е от съществено значение за съвременната организация и нейната устойчивост, тъй като въз основа на заложените в нея цели и принципи се приемат адекватни на заобикалящата ни непредсказуема среда, решения предопределящи етичната практика относно усъвършенстването на бизнес процесите, които в най-висока степен допринасят за постигане на устойчиво развитие в икономичен, екологичен и социален аспект.

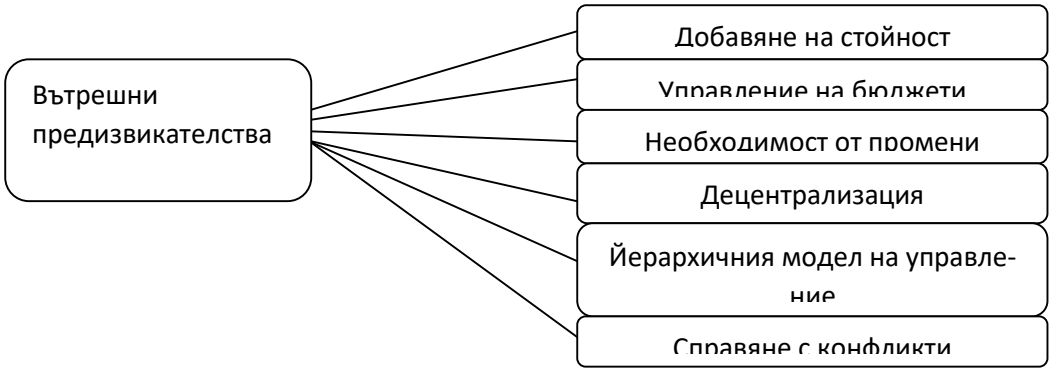
3. Актуални предизвикателства пред устойчивото развитие на ниво организация

През последните години пред фирмените структури се появяват нови предизвикателства, свързани с външно организационната среда. Те могат да бъдат определени като подпомагащи или такива, които заплашват постигането на устойчиво развитие (фиг. 1)

Фигура.1. Външни предизвикателства
Източник: Пенчева И. (2018) Устойчивото развитие - обект на фирменото управление, сп. Управление и устойчиво развитие, том 68.

Наред с посочените външни предизвикателства при управлението на устойчивото развитие на равнище организация следва да се имат предвид и вътрешните такива (фиг. 2)

Фигура. 2. Вътрешни предизвикателства
Източник: Пенчева И. (2018) Устойчивото развитие - обект на фирменото управление, сп. Управление и устойчиво развитие, том 68.

Наред с посочените вътрешни и външни предизвикателства, здравната криза (Covid-19) значително ускори процеса по дигитализация и трансформация и предопредели редица допълнителни предизвикателства изискващи адекватното поведение на мениджъра и неговата ключова роля при вземането на конкретни бизнес решения.

Пандемията направи внезапен тест за устойчивостта на бизнеса, тя размести пластовете, скъса готовите отговори, направи невалидни „формулите за успех“ и накара хора и организации да започнат да търсят нови възможности в ненадейно започналата трансформация. (Стрес тест за устойчив бизнес, н.д.) Всичко това означава, че е необходимо да се осъществи разгръщане в пълна степен на принципите, валидни за „отворените системи“ при

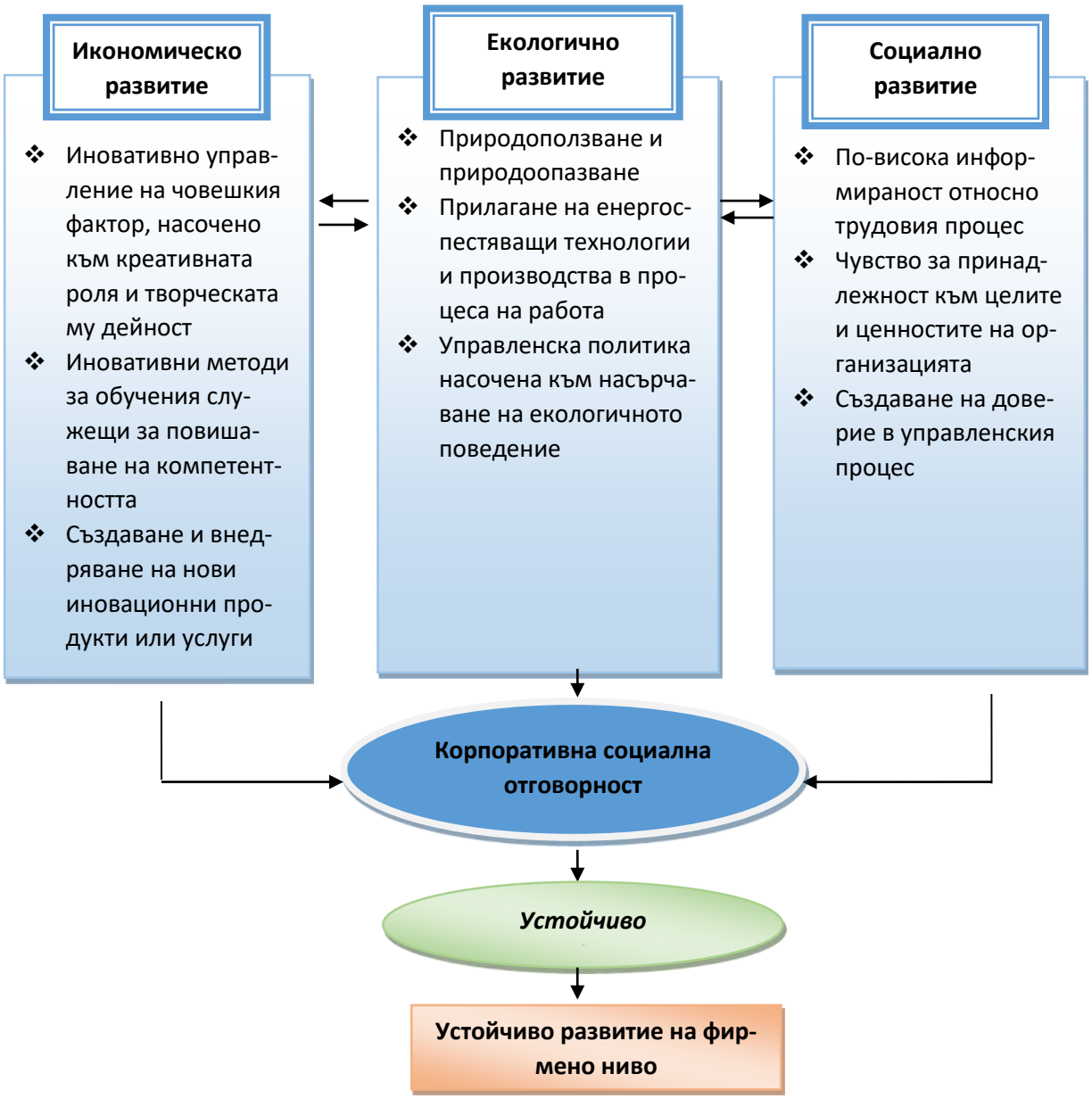
проектирането, изграждането и функционирането на организациите, тъй като резултатите на едно стопанско предприятие се определят вече не само и единствено от неговата вътрешно производствена дейност, а и от начините, подходите и методите на управление, свързани с функционирането му в условията на заобикалящата го външна среда. (Григоров, 2005) За да се възползват от възможностите и ефективно да управляват рисковете, компаниите трябва да поставят устойчивостта в основата на своя бизнес модел и да разгледат бъдещата му жизнеспособност. Това изглежда се разбира до голяма степен в бизнес общността, както е отразено в неотдавнашното проучване на Ramboll „Управление на устойчивостта“, където 95% от интервюираните компании заявяват, че устойчивостта е важен фактор за дългосрочния успех на бизнеса. (Three key business challenges to increasing sustainability, н.д.)

От казаното до тук, можем да обобщим, че предвид нарастващата глобализация и настоящата кризисна ситуация е наложително мениджмънта да насочи своите усилия в посока към устойчивост и непрекъснато конкурентно развитие. С оглед да се реализира концепцията „Устойчиво развитие“ на фирмено ниво е необходимо да се осъществи организационна промяна насочена към взаимозависимостта между икономическото, социалното и екологичното развитие и тяхното усъвършенстване като един непрекъснат процес от успешното развитие на всяко едно предприятие.

4. Поведение на фирмата в условия на криза – възможни решения при постигане на устойчиво развитие

На дневен ред все по-важно значение придобива устойчивото поведение на фирмата и нейната уравновесеност към текущата кризисна ситуация. За постигането на бъдещи конкурентни резултати водеща роля придобиват конкретните решения, въз основа на които съвременния бизнес съществува и функционално развива своята дейност. (виж фиг.3)

С нарастването на дигитализацията и адаптацията към „новата реалност“ все по-важно значение за постигане на „икономическо развитие“ придобива иновативното управление на човешкия фактор и управленската дейност включваща взаимнообусловени иновативни подходи като: поддържане на адекватно, иновативно поведение; усъвършенстване на компетентността, чрез обогатяване на иновативните умения и способности; стимулиране на творческата дейност (насърчаване на креативността); обогатяване на длъжността и квалификационния опит; подобряване на личностното представяне и трудовата дейност; осъществяване на непрекъснат мониторинг, който води до по-доброто индивидуално представяне и по-високата производителност на труд. (Стефанова, 2020) В подкрепа на казаното до тук Laforet пише, че „редица изследвания потвърждават връзката между внедряването на иновациите и дългосрочното успешно развитие на компаниите“. (Laforet, 2011)

Фигура. 3. Фирмено управление основано на концепцията „Устойчиво развитие“
Източник: Авторова

В унисон с втория стълб на развитие, а именно „екологичното развитие“, се предопределя използването на енергоспестяващи технологии и производства с цел опазване на околната среда и нейното бъдещо възпроизводство. Човекът в своята дейност трябва да се ръководи от присъщите си най-висши ценности, като осъзнава необходимостта от използването на такива технологии и производства, които ще доведат до устойчиво и екологосъобразно във времето развитие. В зависимост от своята организационна зрялост (желанието и отговорността) която се поема за екологосъобразно въздействие и потенциала,

който се влага за неговото осъществяване е необходимо провежданата фирмена политика да бъде стандартизирана и съобразена с действащите екологични правила, норми и закони. (Stefanova, 2021)

Наред с икономическото и екологичното развитие, важен елемент от политиката на всяко едно предприятие е именно „социалното развитие“. Тук мениджмънта е необходимо да съсредоточи своето внимание върху повишаване на информираността, ангажираността и създаване на доверие в управленския процес, което е предпоставка за по-високата конкурентоспособност и емоционална стабилност сред персонала. Резултати от проведени научни изследвания разкриват значима взаимна зависимост между организационната ангажираност и удовлетвореността (Meyer & Allen, 1991, pp. 61-89), както и влияние на организационната ангажираност върху производителността. (Rikketta, 2002, pp. 257-266) От тук следва, че изграждането и задържането на висока ангажираност сред служителите и създаването на стимулираща работна среда доказано са основни предпоставки за постигане на успешно и устойчиво бизнес развитие. (ARS Bulgaria, н.д.) В своята съвкупност представените бизнес решения в икономичен, екологичен и социален аспект допринасят за изграждането на корпоративна социална отговорност, която е еквивалент за устойчивото поведение на фирмата и нейното развитие предвид постоянно променящата се бизнес среда изпълнена с много неизвестни.

5. Заключение

В заключение можем да отчетем следните по-важни моменти. Представена и анализирана е концепцията „Устойчиво развитие“ в контекста на съвременния бизнес. Посочени са основните предизвикателства, пред които се изправя мениджмънта и неговата управленска политика на ниво организация. С оглед тяхното успешно преодоляване се предлагат възможни бизнес решения свързани едновременно с трите основни сфери на развитие (икономическа, екологична и социална) предопределящи постигането на устойчиво поведение и своевременно устойчиво развитие, макар и в условия на криза.

Използвани източници

Близнаков, Г. (1995). *Накъде, човече?* София: Марин Дринов.

Григоров, Н. (2005). Трите стълба на съвременното фирмено управление. *Икономика* , 91-93.

Кузнецов, В. (2000). *Безопасность через развитие.* Москва.

Наплатаров, К. (2008). *Устойчиво развитие и етапите за неговото постигане, сп. Управление и устойчиво развитие, том 21.*

Нашето общо бъдеще. (1989). Москва: Прогресс.

Пенчев, П. (1993). *Устойчиво развитие – исторически императив, национална цел и стратегия на България. – В: Устойчиво развитие.*

Стефанова, Н. (2020). Постигане на конкурентоспособност чрез иновативно управление на човешкия фактор. *Наука и икономика - Варна* .

Business Strategy for Sustainable Development: Leadership and Accountability for the ‘90s. International Institute for Sustainable Development. (1992). Winnipeg.

Laforet, S. (2011). *A framework of organizational innovation and outcomes in SMEs. International Journal of Entrepreneurial Behavior Research.*

Meyer, J., & Allen, N. (1991). *A three-component conc eptua li z a tion of organi z a tiona l commitment. // Human Resource Management Review.*

Rikketta, M. (2002). *Attitudinal organizational commitment and job performance: A metaanalysis. // Journal of Organizational Behavior.*

Stefanova, N. (March 2021 r.). Environmentally friendly company management - theoretical and methodological model and ecological profitability.

Szerkely, F., & Knirsch, M. (2005). *Responsible leadership and corporate social responsibility: metrics for sustainable performance. European Management Journal. vol. 23. №6.*

Three key business challenges to increasing sustainability. (н.д.). Изтеглено на 01 юни 2021 г. от https://ramboll.com/ingenuity/3-key-challenges-for-business-to-turn-more-sustainable

Van Marrewijk, M. (2003). *Concepts and definitions of CSR and corporate sustainability: between agency and communion. Journal of Business Ethics.*

(н.д.). Изтеглено на 10 юни 2021 г. от Стрес тест за устойчив бизнес: https://www.economic.bg/bg/a/view/stres-test-za-ustojchiv-biznes-119543

Business Strategy for Sustainable Development: Leadership and Accountability for the ‘90s. International Institute for Sustainable Development. (1992). Winnipeg.

(н.д.). Изтеглено на 08 юни 2021 г. от ARS Bulgaria: https://arsbulgaria.com.